

Úvod do Kristológie

Predmet kristológie je celkom zvláštny, nedá sa porovnať s nejakou inou disciplínou, už len preto nie, lebo ide o poznávanie určitej *bytosti*. To nikde inde nie je. A zaoberať sa touto bytosťou nevyhnutne znamená, že človek sám sa týmto poznávaním mení, že sa vnútorne prispôsobuje novým poznatkom, že tými poznatkami duševne rastie. Takže na konci určitej etapy cesty kristológie je človek nevyhnutne iný ako predtým. Má iné vedomie, iný obsah, iné morálne problémy atď. Nie je to nič, čo možno vyjadriť v nejakých presných definíciách, ale skôr je to tak, že jeden poznatok podopiera druhý a keďže tu bezprostredne nemáme nejaké konkrétne body, v zmysle našich prírodovedných odborov, sú tu aj kritériá celkom iné. Ja pokladám zajedno z tých najdôležitejších kritérií to, že riešenie jedného problému hneď tvorí ďalšie. Teda neprichádzam ku koncu cesty, ale k novým začiatkom. Ten hlavný dokument, o ktorý sa opieram a bez ktorého to samozrejme nejde, je evanjelium. O tom by som chcel povedať pár slov.

Čo je to evanjelium? Evanjelium je po grécky posolstvo, v preklade všeobecne ako dobrá zvesť, ako radostná zvesť. Zároveň toto slovo prezrádza, že má niečo dočinenia s *anjelom*. A čo je to *ev* alebo *eu* - poznáme to každý, napr. eutanázia, eurytmia, to je to priaznivé, radostné, dobré, krásne, primerané, pohodlné, v takom zmysle, čo je pozitívne. Čiže keď sa hovorí radostná zvesť, tak to je správne. Ale kde je potom súvislosť s anjelom? Čo je to vôbec tá zvesť? To znamená informovanie, keď to chceme moderne povedať, správa. Správa je sprostredkovanie nejakého poznatku medzi dvoma vedomiami. Ide o jedno vedomie, ktoré vysiela správu a druhé, ktoré prijíma.

Môžeme ezoterne prehľbit' tento poznatok. Pôvodne, kým ešte človek nemal vlastné ja, osobnosť, ani v zárodku, tak nejaká správa, nejaké evanjelium nebolo potrebné, lebo všetko tvorilo jeden celok, jednotu. Neexistovalo to, že moje vedomie niečo vie, druhé vedomie

"

"

"

.....3"

vie niečo iné a teraz to vymieňame. Čiže tá potreba podávať správu, oznámiť niečo vznikla paralelne s tým, keď sa rozštiepilo pôvodné kozmicko-lidské vedomie. Je to krásne zobrazené v Biblii, keď Boh osloví Kaina: „...*Kde je tvoj brat Ábel? A on odvetil: Nevie, či som ja strážcom svojho brata?*“ (IM 4,9) To je ten prvý krok, a keď to aj z psychologického hľadiska zoberieme, je to prvý krok k odštiepeniu sa od celku, od duchovného celku a vytvorenie egoizmu alebo vhodnejšie - egoity (egoizmus vyzerá ako morálna klasifikácia). Ako to, že sa uzatvára bytosť sama do seba, že hovorí, čo ma do toho, čo ten druhý? Všetci aj keď je on môj brat, ale ja nie som jeho strážca, hovorí Kain.

Tu je vyjadrená základná potreba toho, že medzi duchovným svetom a človekom musí byť komunikácia. Musí byť niečo, čo tieto dva rozdvojené subjekty, dve entity spája. Čiže tým, že nastalo to tzv. vyhnanie z raja, nastalo rozdvojenie, veľké odcudzenie navzájom, stále väčšie a väčšie, samozrejme rozrastá sa teda od seba božský, duchovný svet a ľudský svet, človek. A to, čo ich spája, čo nadväzuje komunikáciu, to je evanjelium.

To je - a tu vidíme ten dvojzmysel, dobrá zvesť, tá vítaná správa, komunikácia a zároveň je to záležitosť anjelov. To je v tom evanjeliu. Je to tak? Pozrime sa raz z tohto hľadiska na evanjelium. Všetky základné dôležité rozhodujúce momenty sú v rukách anjelov. Hneď na začiatku u Lukáša a Matúša anjel Gabriel zvestuje, že sa narodí Kristus. Markovo začína s Jánom Krstiteľom a apoštol Ján medzi riadkami tiež, aj keď nie tak výrazne. Ak sa chce niekto týmto zaoberať a chce to vážnejšie študovať, musí mať aspoň prehľad ako a čo všetko je v ktorom evanjeliu. Nielen určité veci. Keď sa hovorí o tom, že príde mesiáš, hovorí sa: „*Najprvpošlem svojho anjela, aby mu pripravoval cestu, aby mu vyrovnal chodníky.*“ Čiže Jána Krstiteľa treba chápať tak, že ho diriguje anjel. On sám poukazuje na to, že je pod bezprostredným vplyvom duchovného sveta a anjel mu vlastne pripravuje jeho vystúpenie ako kazateľa. Ježiš Kristus sám hovorí svojim učeníkom: „*Veru vám hovorím: Medzi narodenými zo žien nepovstal väčší nad Jána Krstiteľa, ale kto je najmenší v kráľovstve nebeskom, je väčší ako on.*“ (Lk 7,28; Mt 11,11). Ján má postavenie

prostredníka. Je človek, ale zároveň je aj duchovnou bytosťou, teda anjelom. Tak to by bol Ján.

O Abrahámovi a starozákonných postavách dobre vieme, že v rozhodujúcich momentoch sa uskutočnilo vždy nejaké stretnutie s anjelom. Však hneď od začiatku ako pred rajom stojí cherub s mečom a predtým sú to elohim, atď. Ďalej ide o základné radikálne otázky v Kristovom živote. Vystupuje zase niečo buď priamo alebo nepriamo, niečo s anjelom. Vidíme to dobre v tom zápase, v modlitbe Ježiša Krista v Getsemane, kde vedomie najužšieho kruhu apoštolov, učeníkov zlyhá. Hovorí sa v Biblii, že zaspali. Zaspať neznamená, že niekto si tam ľahne a možno chrápe, ale že dej svojím vedomím nemôže sledovať - akoby zaspal. Tak oni to nemohli sledovať, spali, takže prišla pomoc z duchovného sveta. Teda anjel Pána prišiel a posilnil ho. Potom ide o vzkriesenie, zmŕtvychvstanie. Koho tam vidia tie tri ženy v nedeľu ráno - anjela. Hovorí im, čo hľadáte? Teda zase je najprv anjel. Aj po nanebovstúpení vidia učeníci stáť vedľa Ježiša Krista dvoch anjelov. Všade sú tu anjeli. Potom príde ešte Svätodušná nedeľa, udalosť, pri ktorej anjeli nie sú. Práve z toho veľmi dobre vidíme, kam to všetko vyúsťuje. Tam ide o prítomnosť, o zásah, o zostúpenie Svätého ducha. On je vlastne súhrnom všetkých anjelských bytostí. Tu už netreba zvlášť nejakého anjela menovať. Čiže vedomie apoštolov v priebehu štyridsiatic dní po zmŕtvychvstaní, čo ich Kristus učil o vzkriesení, sa dostalo na tú úroveň, že je schopné samo bez prostredníka akceptovať duchovný svet, že vstúpilo do hierarchie anjelov, na úroveň anjelského vedomia, úroveň imaginácie. Tak toľko všeobecne k evanjeliu. Je to posolstvo, ale zároveň je to reč anjelov.

Uvedomme si to, čo sme hovorili o Getsemanskej záhrade. Ako mohol napísať niekto o tom, čo sa vlastne stalo, keď každý z nich spal? Čiže tým, že dostali správu z duchovného sveta, že na úrovni anjelského vedomia im bola daná správa, nejaké informácie - kedy, kde a ako, čiže celá tá situácia okolo Ježiša Krista je pochopiteľná *len z úrovne anjelského vedomia*, ináč nie. Keby to takto nebolo, tak potom vôbec nedôjde k štiepeniu kresťanstva na ezotemé a exotemé. Potom by bolo všetko exotemé a každý normálne vyvinutý človek s vedomím, aké sa dalo dosiahnuť v grécko - hebrejsko - rímskej dobe,

mohol pochopiť, o čo ide. Ale vieme dobre, že nemohol. Je to veľmi vážna vec. Z dvanástich apoštolov len *jeden* stál pod krížom, len jeden pochopil, o čo ide, jedenásti nie. A táto relácia sa často opakuje najmä v Apokalypse. Jeden je ten, kto akceptuje svojím vedomím, prijíma a jeden je úplne negatívny, teda Judáš. Ostatní sú tak medzi. Vidíme to veľmi krásne vykreslené v Biblii v povahe Petra, plus a minus sa vyrovnávajú. Takí sme aj my ľudia. Najednej strane nadšenie a na druhej strane slabosť, neschopnosť sledovať to, čo uznal za správne, čo prijal do vedomia. Ján je ten, kto potom napísal Apokalypsu, zjavenie, práve preto, lebo on prijal Krista do svojho vedomia. On dosiahol určitý stupeň poznania, ktorý v predstihu vidí vývoj človeka do budúcnosti. Potom tu bol druhý apoštol, apoštol Pavol.

Toto kresťanstvo, ktoré sa vytvorilo na základe pôvodných skúseností aj okolo evanjelia a tých udalostí, ktoré sú v evanjeliu podané, nie je homogénne. Je vlastne výsledkom rôznych faktorov. Nemožno povedať, že kresťanstvo, ako vzniklo vtedy, je pokračovaním židovstva. Treba tu dať pozor. Ak máme byť presní, tak to nie je jednoduché takto definovať - *že zo židovstva*. Kresťanstvo vzniká v lone židovstva a Ján Krstiteľ je absolútnym zakončovateľom a vyvrcholením starého židovstva. On je ten prorok, ktorý nielen hovorí, že príde mesiáš, ale on priamo stojí pri zrode mesiáša a umožňuje jeho zrod. Na druhej strane treba vidieť, že veľkú úlohu tu zohrala grécka kultúra. Bez gréckej kultúry si ťažko môžeme predstaviť kresťanstvo, aké je, ako vzniklo, a samozrejme všetko to bolo v rímskej dobe. Veľmi veľkú účasť, veľký podiel na tom má rímske impérium, rímska ríša. Kliment Alexandrijský (zomrel vr. 215 v Alexandrii ako vážený cirkevný otec) bol taký liberálny, že povedal: „*Tak ako Židia majú svojich prorokov, tak Gréci majú svojich filozofov. Pán Boh takto rozdelil úlohy.*“ Uvedomme si, že neskôr už nebolo možné takto rozprávať. Čiže pôvodná harmónia týchto troch kultúr sa veľmi rýchlo stratila.

Vidíme aj to, že sa kresťanstvo nešírilo na východ, ale len na západ, len do Ríma. Tam má nové centrum a odtiaľ sa potom šíri do

cglého sveta. Hovorím o tom preto, lebo Nový zákon, teda evanjelium, je písaný po grécky - až na Matúšovo evanjelium, ktoré bolo preložené z pôvodnej hebrejčiny. Musíme si uvedomiť jednu vec. Ľakéto veci ako evanjelium, kde ide veľmi často o každé slovo, o každú slabiku, preložiť do inej reči je vlastne nemožné. Neskôr, v 4. si., bolo preložené celé evanjelium do latinčiny a Hieronymus, prekladateľ, v jednom liste napísal, že sa snažil veci preložiť populárne. Nemal sa snažiť (*populárne* preložiť, lebo tým, že gréčtina sa preložila do latinčiny, tým už bola spopularizovaná. Každý, kto vie trochu porovnať gréčtinu s latinčinou, vidí, že latinčina je sploštená gréčtina, že lú hĺbku klasickej antiky, ktorú má gréčtina, takú už latinčina nemá. Každý priemerne vzdelaný človek vie vymenovať niekoľko gréckych lilozofov ako Aristoteles, Platón, Pythagoras, Herakleitos, Anaximandros atď., ale povedzte mi jedného rímskeho! Nie takého ako Cicero, ktorý opisoval Aristotela; on sám od seba nenapísal ani vetu. V tom to vidieť. Gréčtina má v sebe úžasnú silu, obsahuje hlbokú duchovnú substanciu vo svojej reči. O hebrejčine ani nehovorím. Tá je ešte o veľa staršia a v latinčine sa oproti nim stráca to pôvodné fluidum. Keď čítate vedľa seba grécky a latinský text, tak ten latinský je len ako nejaká správa alebo telefonický hovor.

Gréčtina nabáda k hlbokému, vlastnému prežívaniu. Povedal som tým niečo, čo je veľmi dobré si uvedomiť pri akejkol'vek práci s Bibliou - celou, nielen s evanjeliom. Prekladať takéto veci, ktoré sú v zásade ezoterné, nie je možné. Zoberme si napríklad výrok v Jánovom evanjeliu, kap. 15,5: „*Ja som vinič a vy ste ratolesti...*“ ktorý pripomína dionýzske mystériá. Grécky slovo vinič je *aletheia*. *Ľetheje* zabudnutie - *a* znamená proti, negáciu. Ja som to nezabudnutie alebo ja som tá večná pamäť, ktorá nikdy nezhasne, ja som to nevyčerpatelné vedomie. Takže to slovo v gréčtine má tieto dva významy, čiže ten obraz vinič sa nám celkom inak javí, keď Grék čítal *aletheia*, lebo *althe* je nezabudnutie, trvalá pamäť, nositeľ ja.

Z hebrejčiny by som uviedol príklad, s ktorým som sa stretol už veľmi dávno, keď som tomu nerozumel. Keď Boh stvoril svet, stvoril stromy, zvieratá, rastliny atď. a „...*Boh videl, že to holo dobré*“. Nie je to čudné, že sám seba kritizoval? Hebrejsky tam stojí slovo *tiferet*.

Je to kategória podobná ako u Aristotela, ktorý ich mal desať. Hebrejská filozofia má tzv. desať *sephirot* alebo *sephir* a jedna z tých desiatich je *tiferet*. Inak je to kategória, ktorá podľa arabskej astrológie súvisí so súhvezdím Barana. *Tiferet* znamená presne to, že vonkajší prejav niečoho je adekvátny vnútornej podstate. Vonkajšok prejavuje podstatu. A toto videl Boh. Takto to má trochu iný zmysel. Videl, že to, čo vnútorne chcel, čo v duchu má byť, to sa teraz navonok prejavuje, keď to stvoril. To už nie je len *dobré*, to môže byť krásne, to môže byť dobré, to už je vec názoru, ale je to *primerané*, adekvátne. V každom jazyku je nejaké slovo, ktoré znamená dobré. Vidíme, ako sa z hebrejčiny nadá preložiť tento zážitok.

A teraz sa pozrime na niečo, čo vlastne každý z nás pozná. Keď Nemeц hovorí *kopf* (hlava), máte dojem niečoho okrúhleho, je tu hláska *o*, pri talianskom *teste* už nemáte dojem niečoho okrúhleho, ale niečoho, čo uzatvára, to je to *t* niečo, čo je hore a je koniec, zakončenie ľudskej postavy. Vidíte, jazyky vychádzajú z takýchto prazážitkov. Slovák hovorí *ja*, Angličan *I*, vyslovuje [aj], pravý opak - *ja* a *aj*. Tu môžeme vidieť tie hlboké duševné zážitky, stojace za tvorbou reči. Hovorím to preto, lebo veľmi veľa vecí v Biblii sa nedá adekvátne preložiť a povedať. Je to veľmi ťažká, priam nemožná úloha.

V Biblii je napísané, že na začiatku svet stvoril *elohim*. V prekladoch Biblie sa *elohim* prekladá ako Boh, ale to nie je správne. *Elohim* je určitá kategória duchovných bytostí, treba to brať na vedomie. Takéto problémy súvisia aj so svadbou v Káne, kde je ohromný posun celého zmyslu práve preto, lebo sa nemôže nájsť adekvátny dobrý preklad. Ale tú grécku platformu, tú jedine rozhodujúcu biblickú reč, ľudstvo veľmi rýchlo opustilo.

V roku 356 cisár Konštantín vyhlásil kresťanstvo za štátne náboženstvo. Toto je určitý medzník, za ktorý prakticky ísť nie je možné, lebo nevieme, ako a čo, lebo cirkev bola veľmi usilovná v tom, že zničila nielen staré dokumenty, ale aj staré učenia, najmä v 6. storočí za vlády cisára Justiniána, ktorý až kruto prenasledoval všetko, o čom si myslel, že škodí a nie je v súlade s duchom kresťanstva. Justinián dal napr. v r. 529 zavrieť Platónsku akadémiu v Aténach. Sedem filozofov, ktorí tam ešte vyučovali, vyhnal a tí sa potom uchýlili v Perzii v

Gondišapúre. On bol ten cisár, ktorý dal kodifikovať rímske právo, corpus juris. Táto mentalita rímskeho práva, ktorá je vyvrcholením rímskeho kultúrneho snaženia, začala stále viac prenikať do kresťanstva. Tak ako najkrajším obdobím gréckej kultúry duchovného aspektu bola veľká filozofia Platóna a Aristotela, Platónska akadémia, Aristolelova peripatetická škola, tak zase duchovným výkvetom rímskej kultúry bolo potom rímske právo. Vidíme aj z toho, aj keď je to len pozadie kristologického chápania, ako sa postaral osud dejín, že to, čo Platón a Aristoteles učili, dosiahli, ako zakladali jednotlivé vedy, napr. fyziku, astronómiu, štátne právo atď., sa rozšírilo, dostalo sa to do základného fondu kultúry vtedajšieho sveta. Konkrétne to vyzerá tak, že to prešlo do Alexandrie, ale nielen tam, aj inde vznikli nové kultúrne centrá pod vplyvom Alexandra Veľkého.

Alexander Veľký, ako viete, bol žiakom Aristotela. Mal tú karmickú úlohu, aby behom krátkeho času rozšíril aristotelizmus. Veľh vedcov si láme hlavu nad tým, ako sa to mohlo podariť tomu mladému chlapcovi, 20-ročnému Alexandrovi. Ale keď si zoberieme, že Alexander mal poslanie pripraviť Kristov príchod z tohto hľadiska, aby tu bol určitý fond ľudí s patričným vedomím, aby do svojho vedomia mohli prijať túto kozmicko-ludskú skutočnosť, potom z toho vidíme, že to už nie je až taká záhadná vec, že tento mladý neskúsený veliteľ, o ktorom každý pochyboval, dobyl svet. Podobne si lámam hlavu učenci nad tým, ako je možné, že mladý Raffael dal vývinu umenia nový impulz, ktorý každý rešpektoval aj jeho krátke účinkovanie znamená obrovský medzník vo vývoji umenia. Máme tu takú istú vec. Raffael tento nový impulz priniesol s určitou karmickou úlohou na svet, tak ako vtedy Alexander.

Svetová karma sa postarala o to, že čo Aristoteles vyučoval v Aténach a za čo ho vyobcovali (vyhnali ho z mesta ako Aténčania mnohých, čo niečo znamenali), vytvorilo určitú atmosféru, helenizmus, ktorý slúžil ako príprava na príchod Krista. A ako to dobre vidíme na začiatku Jánovho evanjelia. Preto hovorím, že bez gréckeho ducha niet kresťanstva a bez rímskeho rámca, bez inštitútu rímskokatolíckej cirkvi tiež nie je kresťanstvo. Na začiatku ešte prekvitala gnóza, ktorá sa opierala o gréckych filozofov, o stoikov, ktorí chápali

Ježiša Krista ako kozmickú bytosť. A hneď tu na začiatku, asi 150 rokov po narodení Ježiša, sa ukázalo veľké rozštiepenie v kresťanskom impulze, v kresťanskom hnutí. Najednej strane gnóza, ktorá sa odtrhla od pozemskej skutočnosti, ktorá sa stále viac utápala v Platónskej filozofii i a videla tu len *astrálnu, kozmickú procesy*, ktorá sa úplne orientovala len na to duchovné a stratila vlastne pôdu pod nohami, ktorá bola skutočne nebezpečenstvom pre akýkoľvek ďalší vývoj kresťanstva. Na druhej strane pod vplyvom cirkevných otcov rímskeho razenia vznikol názor predovšetkým *historicky hodnotiť* Ježiša Krista. Tí prví sa vôbec nestarali o históriu, druhí - ako vidíte, práve v tom videli záruku, v tom nie duchovnom, ale v tom fyzickom, ktoré je samozrejme aj duchovné, ale to duchovné bolo stále viac to vedľajšie a stále viac začala v Kristovom impulze prevládať rímska mentalita. To vidíme do istej miery samozrejme dodnes. Vidíme, že stará židovská mentalita uzavretého chrámového náboženstva bola nahradená tou rímskou.

Kresťania boli od samého začiatku samozrejme trošku vo zvláštnej situácii, lebo sa dávali do súvislosti so Židmi. A Židia boli odjakživa veľmi málo obľúbení. Pozrime sa na to z dnešného hľadiska, s dnešným vedomím a vedomosťami, poznatkami. Vidíme, že tu uprostred Egypťanov, Grékov, Babylončanov, napr. keď zomrel biely býk, Apis, usporiadali veľkolepé pohreby, veľké procesie, nie tak na polhodinku ako teraz na Veľkú sobotu, ale celé dni, celé týždne trvajúce slávnosti - kvôli býkovi. Alebo si predstavme Babylon plný všetkých pomníkov, sôch, svätých tancov, obradov, okázalých kultov a Ziguratu, tieto veľké božie hory, ako sa hovorí. Alebo berme Atény, tie krásne sochy, tie rôzne kulty, to obetovanie, na jednom mieste Apolónovi, na druhom zasa Diovi, potom Artemide. A títo Židia, prosím, nemali nijakú sochu, nemali nijaké tance, sväté obrazy, procesie. Nič také. Boli len do seba uzatvorení. Všetko to veľkolepé im bolo cudzie a samozrejme boli takí čudní. Prečo vlastne nemôžu ukázať, ako vyzerá ten ich Boh? Ako je to možné? A teraz príde k tomu ešte ten ukrižovaný. To bola veľmi ťažká situácia. Vidíme, že bol potrebný veľmi silný impulz za tým stojaci, najmä keď apoštol Pavol predsa začal tak radikálne hovoriť, že ak Kristus nevstal z mŕtvych, tak

vlastne nemáme náboženstvo, tak naša viera je zbytočná. Uvedomme M, ako je ťažké v tejto situácii toto vôbec nejako akceptovať. Teda ten piecky vplyv bol z vývoja čoskoro vytlačený. Chyba nebola vtom / nášho e/.oterného hľadiska, že gnóza bola likvidovaná, ale že spolu . non so škodlivými prvkami boli vylúčené z ďalšieho vývoja aj určite pozitívne prvky, že rímska cirkev postupne prevzala samostatne velenie nad všetkým. Židovstvo samozrejme bolo prekonané ,i postupne aj Grécko a to tak, že potom prišli časy, keď bolo zakázané napríklad čítať Aristotela. Dlhé stáročia Aristoteles nebol preložený do latinčiny, lebo grécky málokto vedel, tak cirkev nedovolila, aby bol Aristoteles čítaný. Teda to, o čo sa vôbec opieral mladý impulz kresťanstva, to bolo zlikvidované.

Ďakujem vám.

Viktor Thieben